ära keelati mõõkade ja igasuguste relvade kandmine, kuna see kaks aastat hiljemini jälle lubati. — „Tudengi tükid“ aga ei lakanud ka hilisemail aastakümneil, vaid jätkusid pea endises ulatuses. Muu seas jutustab neist iseloomustavalt ka kindralkuberner Paulucci ametnik Schmidt oma kirjas 6. IV. 1827. a. „Jõudes Tartusse õhtul — kirjutab ta — leidsime paljudes majades aknad sisse löödud olevat, kuna aga mõisaomaniku Villebois' tühja maja esiküljel kõik aknaraamid olid puruks pekstud. Saadud teated selgitasid, et see jõledus oli üliõpilaste tehtud... Ei kellegi vastu, olgu mis seisusest, vanusest või sugupoolest tahes, pole üliõpilastel vähematki aukartust... Mitmesuguseis äärmiselt veidrais ja viisakuseta kehakatteis... käivad nad tihedais ridades mööda uule, ja kes neile silmapilkselt teed ei anna, see tõugatakse kõrvale, teda sõimatakse ja sagedasti kolgitakse ta ka läbi... Samuti on pea alaliselt üliõpilaste salgad turuplatsil peavahi ees ja mõtlevad ainult, kuidas tühja nalja teha, iga möödujat pilgata. Säärased salgad on sedavõrt tigedad, et tüli kartusel tuleb kõrvalteid otsida...“[1]) See kirjeldus on küll üliõpilaskonna-vaenuliselt kindralkuberneri ametnikult, kuid samalaadilisi fakte, kuigi heasoovlikus valgustuses, esitavad ka üliõpilas-sõbralikud tunnistajad, nagu W. Anders ja N. Pirogov.

Säärased teravused ja isepärane terror üliõpilaste poolt teiste linna elanikkude vastu ei mõjunud mõistagi kaasa nende vastastikuseks lähinemiseks, vaid ümberpöördult — kaugendas neid ja ei lasknud sigida viljakat kultuurilist koosmõju. Nii läks 40-dail aastail ajutiselt hingusele Akadeemiline Muss, mille põhjuseks olid suurel määral hõõrumised üliõpilaste ja „publikumi“ vahel. Osalt samal põhjusel halvenes ka ülikooli ja linna magistraadi vahekord. Kuna see alguses oli üsna rahuloldav (näiteks määras ülikool 1804. a. linnakella parandamiseks 500 rubla), tekkis hiljemini rida arusaamatusi. Ülikool vaatas üliõpilaste läbi tekkivate alaliste vahejuhtumuste peale harilikult läbi sõrmede ja oli nende puhul üliõpilaste vastu pehme ning heatahtlik. Magistraat aga kui teise poole esindaja oli sellest riivatud. Vahekord läks seda teravamaks, et magistraat ülikooli tegevuse esimesil aastail oli ka politseiliste asjade juhataja. — Konfliktid linnakodanikkude ja ülikooli huvide vahel otsustati kõrgemate võimude poolt aga harilikult esimese poole kahjuks. Iseloomuline sel alal on teatriküsimuse käsitamine Tartus.

Teatrielu. Teatrielu Tartus on XIX aastasaja kuuekümnendate aastate lõpuni kõige tihedamalt seotud ülikooliga ja tema käsitamine kogu selle aja kestes väga omapärane. Otsustavaks lähtekohaks oli siin valitsevail võimudel üliõpilaskonna distsipliin. Selt seisukohalt oli juba keiser Paul I, kes ülikooli esialgse „plaani“ kinnitas, oma käskkirjaga tunnistanud Tartus igasugused teatrietendused keelatuks. Sellest hoolimata lubati siiski 1804. a. ülikooli-nõukogu nõusolekul ettevõtjale Rundthaler'ile ülikooli õppetöö vahel, jaanuaris ja juulis, anda mõningad teatrietendused. Rundthaler algas oma tegevust sama aasta suvel näidenditega: Kotzebue „Wirrwarr“ ja Boekhi „Rettung für Rettung“. Et aga esimesed etendused anti nelipühi puhul enne lubatud tähtaega ja ülikooli valitsus veel täiesti selgusel polnud, kas ta üldse peab end segama linna teatriasjandusse, siis pöörduti vastava seletuse ja järelepärimisega õpekonna kuraatori poole, mille tagajärjeks oli keiserlik käsk sama aasta juulikuus, mis keelas Tartus igasugused teatrietendused.

1) (A. Buchholtz), Deutsch-protestantische Kämpfe in den Baltischen Provinzen Russlands, Leipzig, 1888, lk. 223—225.

Tartu, lk. 138